

עין משפט‏
נר מצוה

לֹא א מיי' פ"ח מהלכות י"ט הלכה ג טוש"ע
א"ח פ"ח מקל' סעיף ה':
לֹב ב מיי' פ"ב מהלכות שמטה הלכה ז:

לֵב ג ד מיי' פ"ח מהל' י"ט הלכה ג סג' לאוין
ע' טוש"ע א"ח פ' מקל' סעיף ו:

לֶרֶד ה ו מיי' שם הלכה ד סג' שם טוש"ע א"ח פ' תמקד ס"ז:

רבינו חננאל

ראסיקאנא מדלין מים לירקות כדי לאוכלן ואם בשביל ליפותן אסור.
ולית האי מדלין מלשון שלופי כדתנן המדל בגפנים כו'.
[ואין עושין עוגיות].
פ"י ענה, והן בדידן שבטיקרי אילנות, כדתנן במס' כלים פ"י כ"ט יד הבדיד ארבעה, והני מילי בחדתא, אבל בעתיקא, למיעבד בכ"י שרי.
מתני' ר' אלעזר בן עזריה אומר אין עושין את האמה כתחלה בין [במעמד ובין] בשביעית, ומקשינן, בשלמא במועד משום טירחא, אלא שביעית אמאי לא.
ופרקין, כיון שחופר נראה כעושה מלאכה בשביעית כשרה.
ויש אומרים מפני שמכשיר אגפיה לזריעה, כלומר כיון שחופר נמצא כחורש באמצע ומכשיר הצנדין לזריעה כו'.
אמימר מתני לה מפני שנראה כעודר, וקשיא ליה ומי אמר ר' אלעזר הכי, שכל החופר ומעמיק נראה כעודר, והא איהו דאמר [שחפורן] עד ג', ולא גזר משום עודר, דתנן במס' שביעית פרק שלישי עושה אדם ובלו אוצר, ר' מאיר אומר עד שיעמיק ג'.
טפחים או עד [שיגביהו] ג' [וה]ה לו דבר מועט מוסיף עליו והולך, ר' אלעזר בן עזריה אומר עד שיעמיק ג' או עד שיתן על הסלע.
ופרקין, ר' יוירא ור' אבא בר ממל, חד אמר כגון שהעמיק קודם לכן, וחד אמר ובלו מוכיח עליו שאינו עודר.
פסיקא והכמיס אומרים עושה אדם אמת המים כתחלה בשביעית, ומתקנין את המתקלקלת במועד.
מאי מקולקלת.
אמר ר' אבהו שאם היתה עמוקה טפח, חופרה ומעמידה על ששה טפחים, נמצא מוסיף חמשה טפחים.
ומיביעיא לן, אמה שיש בה טפחים מהו לחפור ה' האחרות ולהעמידה על שבעה טפחים.
דחמשה נמי הוא דקא מוסיף.
ועלתה בתיקו.
ומתקנין קילקולי המים שברשות הרבים.
אביי שרא לבני הרמך לסחופי נהרא, ור' ירמיה שרא למכרא נהרא סתום ולפורתו, ורב אשי שרא לאקדוחי נהר ביצין.
אמר

כיון דשתו מניה, כי רבים דמי, ותנן עושין כל צורכי [המים] [רבים].

ד:

ה' מדר"גין לירקות. ממקום עמוק קרי דליו ואע"ג דליכא טירחא יתירא בשביל לאכול המירו אבל לייפות אפילו ליכא טירחא לא המירו: **בך** מידר' בשל' עניים.
דכי אסר רחמנא ליקח עוללות ה"מ בשעת צריה כדכתיב (דברים כד) כי תצור כרמך לא תעולל איסור עוללות עליהו:
במפני שמכשיר אנפיה לזריעה.
וגראת חרישה ממש שסזורין הרואין שלכן מתכוין אי נמי חשיב ליה עזודת קרקע ממש ואע"ג שאינו מתכוין לכך מיהו מלאכה היא ואע"ג דאמר ר' שמעון דבר שאין מתכוין מותר הא אמרינן ⁽¹⁾ מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות ורבנן סברי כיון דע"י שינוי עבד ליה לאו מלאכה היא ומותר דלא שמיא חרישה:

זבלו מוכיח ע"יו.
דליכא למיחש

להא דמאן דחזי החפירה

⁽¹⁾ (לא) חזי ליה ⁽²⁾ לזבל שצחפירה:
לאחוי

משקין בית השלחין פרק ראשון מועד קטן

שלופי. כשהירקות רזופין נוטל מהן מציתיים לאוכלן מותר ליפותן אסור בשביל ליפותן אותם שנשארים:
המידל תולש בגפנים שיטנן ציחד יותר מדאי:
בשל עניים.
בפאה.
א"י עוללות שאין לו לא כתף ולא נטף:
בנכי.
צורות תחת הגפנים וזיתים ונותן בהם מים:
עוגיות.
עגול סביב כמו עג עוגה ועמד בתוכה (תענית דף יט.).
ובדידן נמי הן גומות:
ליטאי.
מקום:
למעבד בנכי.
עוגיות והכי שרי והא תנן אין עושין עוגיות:
הא בחדטי.
שמעולס לא היו שם עוגיות אסור לעשות בחולו של מועד דליכא טירחא יתירא אבל עתיקי שכבר היו לו שם עוגיות ונסתמו מותר לחזור ולחופרן בחולו של מועד:
מפני שנראה כעודר.
לזורך שביעית שהרי חופר כעודר:
שמכשיר אגפיה לזריעה.
כחופר האמה ומניח העפר שצאמה על שפת האמה מתקן אגפיה לזריעה דעביד לה ארעא רכיכא:
דקא אסו מיא בשריה.
דכי חפר צאמה אמו לאלתר מים צהדי חפירה:
מ"ד מפני שמכשיר אגפיה לזריעה איכא.
אע"ג דלחי מיא בתריה דהא שדא ארעא רכיכא אגפי האמה:
ומ"ד מפני שנראה כעודר ליכא.
דהא אחי מיא ובעודר ליכא מים ולכן לא דמי לעודר:
אלא.
לעולס דלא אמו מיא בתריה ואיכא צינייהו דשקיל וסדי לצראי דחפיר צאמה וסדי עפר לצראי רחוק מאגפי אמה דלא מכשיר אגפיה לזריעה:
מאן דאמר מפני שנראה כעודר איכא.
דהא חפיר ולא אמו מיא בתריה:
בדוכתיה מנה ליה.
דלא שדי ארעא לצראי דלא עביד אלא מרכן ארעא אבל הכא שדי לצראי לכן לא דמי לעודר:
אמימר מסני.
צהדיא הא דאמר ר' אלעזר אין עושין את האמה בשביעית מפני שנראה כעודר:
עושה אדם וצלו אולר.
שמכניס כל וצלו בשביעית צדהה ולא אמרינן דנראה כמזבל שדהו בשביעית:
עד שיעמיק שלשה טפחים.
ומכניס הזבל לשם דמוכחא מלתא דלא עביד כדי לזבל שדהו בשביעית:
היה לו מעט וצל.
באותה שדה קודם שביעית

מוסיף עליו וצל והולך בשביעית ואין צריך להעמיק:
רבי אלעזר אומר.
אפילו אם היה שם מעט וצל קודם שביעית להוסיף עליו בשביעית:
עד שיעמיק שלשה.
או שיתן הזבל על הסלע שצדהה דלא נראה כמזבל והיכי שרי רבי אלעזר לחפור ולהעמיק בשביעית ולא חייש לנראה כעודר:
כגון שהעמיק.
קודם לכן כלומר הא דאמר רבי אלעזר עד שיעמיק לא אמר עד שיעמיק בשביעית אלא שהיה עמוק קודם שביעית:
וצלו מוכיח עליו.
כלומר אע"ג דמעמיק בשביעית הוא נראה כעודר ואסור הכא מותר שהרי וצלו שמוניח לשם מוכיח עליו דלא עביד משום עודר:
שאם היטה עמוקה טפח.
כלומר שלכתחילה היה שם אמת המים בת ששה טפחים ונסתמה עד טפח ^(א) מעמידה עד ששה טפחים כלומר חוזר ומעמיק אותן חמשה טפחים שנסתמה:
חלי טפח על שלשה.
אם היתה בתחלה בת שלשה טפחים ונסתמה עד חלי טפח דודאי אינו חוזר וחופר אותן שני טפחים ומחלה אע"ג דהוי דומיא דהיטה עמוקה טפח ומעמידה על ו' טפחים:
כיון דמעיקרא לא עברי בה מיא.
כלומר ודאי צאמנה בת שלשה טפחים לא עצרי בה מיא שפיר לא קודם לכן ולא עכשיו הוי טירחא דלא צריך:
טפחיים על שנים עשר.
דלכתחילה היטה של שנים עשר ונסתמה עד שני טפחים אסור להעמיק עוד עד ר' טפחים על אותן שנים הראשונים משום דהוי טירחא יתירא דקא מעמיק כל כך ולהגביה קרקעית הגומא למעלה מששה טפחים:
טפחיים על שבעה טפחים.
ונסתמה עד שני טפחים:
מהו.
להעמיק אותן חמשה שנשמיריו:
הכא חמשה קא מעמיק.
דהיטה עמוקה טפח ומעמידה על ששה ולא הוי טירחא יתירא להעמיק כל כך בקרקע:
והכא.
נמי לא מעמיק במועד אלא חמשה טפחים:
כיון דאיכא טפח יתירא.
דלא צריך כל הטפח [דסגי צד']:‏
איכא טירחא טפי.
ששוחה עצמו בשביל אותו טפח יותר מדאי:
לשחופי נהרא.
לעקור ענפי אילנות הגדלים צנהר:
למיכרא נהרא טמימא.
לפנות מקור המעיין שנסתם:
לאקדוחי נהרא.
לפנות שירטון שצאמנע הנהר:
בזרינץ.
שם הנהר:
קילקולי

מסורת הש"ם

^(א) פאה פ"ז מ"ה, ^(ב) [שבת קטו: וס"ג], ^(ג) [מוספתא פ"א ע"ש מוספתא דשביעית פ"א], ^(ד) [שביעית פ"ג מ"ג], ^(ה) ש"ך מעב"ל, ^(ו) שבת פה., ^(ז) [נ"ל הא וכן איתא בתו"ט דשביעית פ"ג מ"ג],

הגהות הב"ח

^(א) רש"י ד"ה שאם היטה ט' ונסתמה עד טפח וחוזר ומעמידה עד ששה:
^(ב) תוב' ד"ה וצלו ט' חזי נמי לזבל: